

beoordeelende naar een laatsten standaard van behoorlijkheid, zal moeten disqualificeeren. Daarmee wordt echter nog niet getornd aan de realiteit van het onrichtige recht, alsof het onredelijke onwerkelijk ware. Integendeel is, zooals we reeds opmerkten, deze realiteit bij de critische waardeering *ondersteld*.

Het bestaan van leemten in *normatieven* zin wordt dus niet ontkend, hare mogelijkheid wordt juist als a priori gegeven aangemerkt, wijl deze gegrond is in het onderscheid van begrip en idee ¹⁰⁾.

In nauw verband met de voorafgaande categorie van leemten staat een tweede groep, waarop o. a. door Heck, maar in den hier verdedigden zin vooral door von Verdross is gewezen ¹¹⁾.

Ook hier hebben we te doen met een maatstaf, die aan het bestaande recht van buiten af aan de rechtsorde wordt aangelegd, met een postulaat, dat tot de rechtsnormen wordt gericht. Toch is er een fundamenteel verschil in den inhoud der beide postulaten. In het eerste geval luidt de eisch, gansch algemeen: de inhoud der wet behoort door de rechtsidee te zijn gericht. Hier luidt het postulaat: de regelingen (ze mogen al of niet door de rechtsidee zijn geleid) moeten zoo zijn, dat ze een objectieve, ondubbelzinnige, „eindeutige” beslissing mogelijk maken. We hebben in beide gevallen dus te doen met een critiek en wel een *transcendente* critiek.

Toetst men eenige wet aan dit richtsnoer der objectiviteit en Eindeutigkeit, dan is de mogelijkheid, ja de noodwendigheid eener disharmonie niet wel te ontkennen. Het kan althans blijken, dat zulk een ideaal, zulk een objectieve, „eindeutige” beslissing zooal niet een onbereikbaar dan toch zeker een nog niet bereikt ideaal is. Dit is gemakkelijk in te zien. Stel, ten aanzien van een bepaalde rechtsfeitsverwerkelijking ¹²⁾ heeft de wet een strafbedreiging gesteld, die als maximum, zeggen we, twintig jaren aangeeft. Het laat zich denken niet alleen, dat 10 colleges verschillend oordeelen, maar ook, dat er zooveel verschillende vonnissen worden geveld in naam der Koningin, als de 20 jaren dies utiles bevatten. De oorzaak hiervan ligt in het feit, dat de wet hier de beslissing binnen bepaald aangegeven grenzen overlaat aan het dusgenaamde vrije oordeel van den rechter ¹³⁾. Hetzelfde geldt, als de wet den rechter verwijst naar „de goede zeden”, naar het oordeel van een goed huis-